

**'N PRINSIPIËLE ONDERSOEK NA
OUERBETROKKENHEID
OP MIKRO-ONDERWYSVLAK IN DIE
BLANKE PRIMÊRE SKOOL
IN SUID-AFRIKA**

Sarel Petrus van der Lith, B.A., B.Ed., T.O.D.

Verhandeling goedgekeur vir die graad

Magister Educationis

deur die

Departement Fundamentele en Historiese Opvoedkunde

in die

Fakulteit Opvoedkunde

van die

Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys

Studieleier: Prof. W. Postma

Potchefstroom

1991

DANKBETUIGINGS

Opregte dank word betuig aan:

- My Hemelse Vader deur wie ek insig en krag ontvang het vir hierdie navorsing.
- Prof. W. Postma vir sy simpatieke, doelgerigte en praktiese leiding en aanmoediging.
- Die Transvaalse Onderwysdepartement vir toestemming om die vraelyste aan die ouers van primêre skole te kon stuur.
- Mev. Elsa Mentz en personeel van die Statistiese Konsultasiediens van die PU vir CHO vir hulle advies en hulp met die verwerking van die statistiese gegewens.
- Prof. J.L. de K. Monteith wat altyd bereid was om advies te verskaf.
- Dr. Elsabe Steenberg vir die taalkundige versorging, mnr. Roelf Müller en mev. Adri Scrooby vir die vertaling.
- My eggenote en kinders vir hulle aanmoediging, liefde, geduld en jarelange opoffering.
- My ouers, ander familielede en vriende vir hul volgehoue belangstelling, liefde en aansporing.
- Mev. Engela van der Walt vir haar hulp ten opsigte van die bronnevermeldings.
- Personeel van die Onderwys hulpdienste wat altyd bereid was om hulp te verleen.
- Mev. Susan Potgieter wat die administrasie en telefoon oproepe so geduldig gehanteer het.
- Mnr. Albert Behrens wat my met raad en daad bygestaan het met die hantering van die rekenaar.

SUMMARY

The prime purpose of this research was aimed at a fundamental investigation of parental involvement on the micro-educational level in white primary schools in South Africa.

In this research an attempt was made to learn about parental involvement from the past – especially the first cultures of Western civilization (Greeks, Romans, early Christians, Middle Ages and Reformation era). Furthermore, parental involvement was investigated on micro-educational level in America and South Africa, by means of four essentials.

The parent's claim to have a say in the child's education, is based on the fact that he carries the primary responsibility for his child's education. This responsibility is natural and not a man-made institution. The Christian parent undertook to bear the responsibility of his child's education, when this child was christened - therefore he regards this responsibility in a far more serious light.

Studying the past from a fundamental educational viewpoint, the writer attempted to establish the connection between parental involvement on micro-educational level in the Ancient World, and the present (1991). The four essentials of education were taken into account, namely: unconditional acceptance, availability of the parents, creating a home where the child is free from care and feels secure, and the parents as the bearers of culture.

A study of the literature revealed that parental involvement in different countries and eras has differed considerably in practice, but in principle has shown many similarities.

A distinctive feature of both the Greek and the Roman societies was, that they experienced both extremes. The people of Athens and the old Roman civilisation had close-knit family lives and respected their children. On the other hand, the children of the Spartans and Greek-Romans did not have a specific place in their educational programme.

During the eras of early Christianity and the Reformation, parents became directly involved in practical and religious activities. Close family ties and the uniqueness of the child became very important. This was a far cry from practises in the Middle Ages.

The socio-economical, political and cultural conditions in the history of America and South Africa created the opportunity that active parental involvement could unfold. In America parent-teacher associations (PTA) have made important contributions, while in South Africa parental involvement has gradually diminished to the level where they have little or no active participation in the education of their children.

The results of the empirical research indicate that certain aspects of parental involvement on micro-educational level are satisfactory. That includes positive financial contributions, aid rendered at school functions and allowing time for their children. There are, however, certain areas that still need attention, such as cultural contributions made by parents, and discernible evidence of their Christian view of life.

In order to make parental involvement truly effective on a micro-educational level, the existing opportunities should be fully utilized, because comprehensive involvement of dedicated parents is of the utmost importance. It is essential that there should be continuous adaptations to innovations and changed circumstances.

INHOUDSOPGAWE

DANKBETUIGINGS	i
SUMMARY	ii
HOOFSTUK 1 : INLEIDING, PROBLEEMSTELLING, DOEL, METODE, AKTUALITEIT EN VERLOOP VAN DIE NAVORSING	1
1.1 ORIËNTERING	1
1.2 PROBLEEMSTELLING	1
1.3 DOEL MET DIE NAVORSING	4
1.4 METODE VAN NAVORSING	4
1.4.1 Literatuurstudie	4
1.4.2 Probleem-historiese metode	5
1.4.3 Transendentiaal-kritiese metode	5
1.4.4 Empiriese ondersoek	6
1.4.4.1 Meetinstrument	6
1.4.4.2 Populasie	6
1.4.4.3 Statistiese tegnieke	6
1.4.5 Die vergelykende metode	6
1.5 AFBAKENING VAN DIE NAVORSINGSTERREIN	7
1.5.1 Vooraf	7
1.5.2 Begripsomskrywing	7
1.5.2.1 (Christelike) opvoeding	7

1.5.2.2	Onderwys	8
1.5.2.3	Opvoedende onderwys	8
1.5.2.4	Ouerbetrokkenheid by opvoedende onderwys	8
1.5.2.5	Onvoorwaardelike aanvaarding	9
1.5.2.6	Beskikbaarheid van die ouers	10
1.5.2.7	Skep van geborgenheidsruimte	11
1.5.2.8	Ouers as kultuurdraers	11
1.6	PROGRAM VAN ONDERSOEK	12
1.7	HOOFSTUKINDELING	13
1.8	SAMEVATTING	14

**HOOFSTUK 2 : DIE OUER AS PRIMÊRE OPVOEDER SE BETROKKEN-
HEID BY OPVOEDENDE ONDERWYS** 15

2.1	INLEIDING	15
2.2	DIE IMPLIKASIES VAN 'N LEWENS- EN WÊRELDBESKOUING (LEWENSOPVATTING) VIR OUERLIKE OPVOEDENDE ONDERWYS	16
2.2.1	Vooraf	16
2.2.2	Lewensopvatting	16
2.2.3	Lewens- en wêreldbeskouing	17
2.2.4	Die implikasies van 'n lewensopvatting vir ouerlike opvoedende onderwys	17
2.3	SAMELEWINGSVERBANDE	20
2.3.1	Vooraf	20

2.3.2	DIE OUERHUIS	21
2.3.2.1	Die struktuur van die ouerhuis	21
2.3.2.1.1	Inleiding	21
2.3.2.1.2	Die religieuse struktuurmoment van die werklikheid en die huwelik/gesin	22
2.3.2.1.3	Die tyd- of temporele struktuurmoment van die werklikheid en die huwelik/gesin	22
2.3.2.1.4	Die modale struktuurmoment van die werklikheid en die huwelik/gesin	23
2.3.2.1.5	Die individuele struktuurmoment van die werklikheid en die huwelik/gesin	23
2.3.2.2	Die gesin gesien vanuit 'n opvoedingsperspektief	24
2.3.2.2.1	Inleiding	24
2.3.2.2.2	Eenheidsgemeenskap	24
2.3.2.2.3	Vormingsgemeenskap	25
2.3.2.2.4	Opvoedingsgemeenskap	25
2.3.2.2.5	Versorgingsgemeenskap	25
2.3.2.2.6	'n Gemeenskap vir geborgenheid	25
2.3.2.3	Samevatting	26
2.3.3	DIE SKOOL EN OPVOEDENDE ONDERWYS	26
2.3.3.1	Perspektief	26
2.3.3.2	Samevatting	28
2.3.4	DIE STAAT EN OPVOEDENDE ONDERWYS	28
2.3.4.1	Perspektief	28
2.3.4.2	Samevatting	29

2.3.5	DIE KERK EN OPVOEDENDE ONDERWYS	30
2.3.5.1	Perspektief	30
2.3.5.2	Samevatting	31
2.3.6	DIE BEDRYF EN OPVOEDENDE ONDERWYS	31
2.3.6.1	Perspektief	31
2.3.6.2	Samevatting	32
2.4	DIE BEGINSEL VAN MEDESEGGENSKAP IN DIE ONDERWYSSTELSEL	33
2.4.1	Inleiding	33
2.4.2	Die struktuur van die onderwysstelsel	33
2.4.2.1	Inleiding	33
2.4.2.2	Pedagogiese struktuur van die onderwysstelsel	34
2.4.2.3	Leefwêreldvervlegte struktuur van die onderwysstelsel	35
2.4.2.4	Die invloed van die grondmotief op die onderwysstelsel	35
2.4.2.5	Samevatting	35
2.5	ENKAPTIESE VERVLEGTING	36
2.5.1	Vooraf	36
2.5.2	Onomkeerbare vervlegting	36
2.5.3	Die interne soewereiniteit van elke samelewingsverband	36
2.5.4	Vervlegtingseenheid in die verskeidenheid	37
2.6	MEDESEGGENSKAP VAN DIE SAMELEWINGSVERBANDE IN VERVLEGTING	37
2.6.1	Inleiding	37
2.6.2	Die gesin	38

2.6.3	Die skool	40
2.6.4	Die staat	40
2.6.5	Die kerk	42
2.6.6	Die bedryf	42
2.7	SAMEVATTING	43

**HOOFSTUK 3 : HISTORIESE MOMENTE WEERGEGEE BY WYSE VAN
EKSEMPLAARMODELLE WAT DIE AARD EN DIE VERLOOP VAN
OUERBETROKKENHEID IN SEKERE TYDPERKE ILLUSTRER** 44

3.1	INLEIDING	44
3.2	DIE GRIEKE AS EKSEMPLAAR	45
3.2.1	Kultuurhistoriese agtergrond	45
3.2.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	46
3.2.3	Beskikbaarheid van die ouer	47
3.2.4	Skep van geborgenheidsruimte	49
3.2.5	Die ouer as kultuurdraer	50
3.2.6	Evaluering	52
3.3	DIE ROMEINE AS EKSEMPLAAR	53
3.3.1	Kultuurhistoriese agtergrond	53
3.3.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	53
3.3.3	Beskikbaarheid van die ouer	54
3.3.4	Skep van geborgenheidsruimte	55
3.3.5	Die ouer as kultuurdraer	56
3.3.6	Evaluering	57

3.4	DIE VROEË CHRISTENE AS EKSEMPLAAR	59
3.4.1	Kultuurhistoriese agtergrond	59
3.4.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	60
3.4.3	Beskikbaarheid van die ouers	61
3.4.4	Skep van geborgenheidsruimte	62
3.4.5	Die ouer as kultuurdraer	63
3.4.6	Evaluering	64
3.5	DIE MIDDELEEUE AS EKSEMPLAAR	65
3.5.1	Kultuurhistoriese agtergrond	65
3.5.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	66
3.5.3	Beskikbaarheid van die ouers	67
3.5.4	Skep van geborgenheidsruimte	68
3.5.5	Die ouer as kultuurdraer	69
3.5.6	Evaluering	69
3.6	DIE HERVORMINGSTYDPERK AS EKSEMPLAAR	71
3.6.1	Kultuurhistoriese agtergrond	71
3.6.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	72
3.6.3	Beskikbaarheid van die ouer	74
3.6.4	Skep van geborgenheidsruimte	74
3.6.5	Die ouer as kultuurdraer	75
3.6.6	Evaluering	76
3.7	SAMEVATTENDE EVALUERING	77

**HOOFSTUK 4 : EKSEMPLAAR VAN OUERBETROKKENHEID UIT
DIE HISTORIESE VERLOOP VAN DIE AMERIKAANSE OPVOEDENDE**

ONDERWYS	82
4.1 INLEIDING	82
4.2 KULTUURHISTORIESE AGTERGROND	83
4.3 ONVOORWAARDELIKE AANVAARDING	87
4.3.1 Aanvaarding van die kind gedurende die Koloniale tydperk (1607-1783)	87
4.3.2 Aanvaarding van die kind gedurende die tydperk 1783 tot 1865	88
4.3.3 Aanvaarding van die kind gedurende die tydperk 1865 tot 1991	89
4.4 BESKIKBAARHEID VAN DIE OUER	90
4.4.1 Besikbaarheid van die ouer tydens die Koloniale Tydperk (1607-1783)	90
4.4.2 Besikbaarheid van die ouer tydens die tydperk 1783 tot 1865	92
4.4.3 Besikbaarheid van die ouer tydens die tydperk 1865 tot 1991	93
4.5 SKEP VAN GEBORGENHEIDSRUIMTE DEUR DIE OUER	95
4.5.1 Skepping van geborgenheidsruimte gedurende die Koloniale tydperk (1607-1783)	95
4.5.2 Skepping van geborgenheidsruimte tydens die tydperk 1783 tot 1865	96
4.5.3 Skepping van geborgenheidsruimte tydens die tydperk 1865 tot 1991	97
4.6 DIE OUERS AS KULTUURDRAERS	99
4.6.1 Ouers as kultuurdraers tydens die Koloniale tydperk (1607-1783)	99
4.6.2 Ouers as kultuurdraers tydens die tydperk 1783 tot 1865	101
4.6.3 Ouers as kultuurdraers tydens die tydperk 1865 tot 1991	101

4.7	SAMEVATTENDE GEVOLGTREKING	102
4.7.1	Vooraf	102
4.7.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	103
4.7.3	Die beskikbaarheid van die ouers	103
4.7.4	Die skep van geborgenheidsruimte	104
4.7.5	Die ouers as kultuurdraers	105

**HOOFSTUK 5 : OUERBETROKKENHEID IN DIE OPVOEDENDE
ONDERWYS BY PRIMÊRE SKOLE VAN BLANKE KINDERS IN
SUID-AFRIKA (1652-1991)**

		107
5.1	INLEIDING	107
5.2	KULTUURHISTORIESE AGTERGROND	108
5.3	OUERBETROKKENHEID BY OPVOEDENDE ONDERWYS TYDENS DIE TYDPERK 1652 TOT 1806	111
5.3.1	Oriëntering	111
5.3.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	112
5.3.3	Beskikbaarheid van die ouers	113
5.3.4	Skep van geborgenheidsruimte	114
5.3.5	Ouers as kultuurdraers	114
5.4	OUERBETROKKENHEID TYDENS DIE TYDPERK 1806 TOT 1910	115
5.4.1	Oriëntering	115
5.4.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	117
5.4.3	Beskikbaarheid van die ouers	118
5.4.4	Skep van geborgenheidsruimte	121

5.4.5	Ouers as kultuurdraers	121
5.5	OUERBETROKKENHEID VANAF 1910 TOT 1967	123
5.5.1	Oriëntering	123
5.5.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	125
5.5.3	Beskikbaarheid van die ouers	126
5.5.4	Skep van geborgenheidsruimte	127
5.5.5	Ouers as kultuurdraers	129
5.6	OUERBETROKKENHEID BY NASIONALE ONDERWYS (1967-1991)	131
5.6.1	Oriëntering	131
5.6.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	132
5.6.3	Beskikbaarheid van die ouers	133
5.6.4	Skep van geborgenheidsruimte	135
5.6.5	Ouers as kultuurdraers	136
5.7	SAMEVATTENDE EVALUERING	137
5.7.1	Vooraf	137
5.7.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	138
5.7.3	Beskikbaarheid van die ouers	139
5.7.4	Skep van geborgenheidsruimte	141
5.7.5	Ouers as kultuurdraers	142
5.7.6	Oorsig	143
 HOOFSTUK 6 : EMPIRIESE ONDERSOEK		145
6.1	INLEIDING	145

6.2	DOEL VAN DIE ONDERSOEK	145
6.3	NAVORSINGSONTWERP	146
6.3.1	Meetinstrument	146
6.3.1.1	Keuse van ondersoekmiddel	146
6.3.1.1.1	Persoonlike onderhoude as navorsingsmetode	146
6.3.1.1.2	Voordele van persoonlike onderhoude	146
6.3.1.1.3	Nadele van persoonlike onderhoude	147
6.3.1.1.4	Die vraelys as navorsingsmetode	147
6.3.1.1.5	Voordele van vraelyste	148
6.3.1.1.6	Nadele van vraelyste	148
6.3.1.2	Samestelling van die vraelys	149
6.3.1.3	Loodsvraelys	150
6.3.1.4	Finale vraelys	150
6.3.1.5	Administratiewe prosedure	150
6.3.2	Populasie en steekproef	150
6.3.3	Statistiese tegnieke	151
6.3.3.1	S.A.S.-program	151
6.3.3.2	Frekwensie-ontleding	151
6.4	INTERPRETASIE VAN DATA	151
6.4.1	Inleiding	151
6.4.2	Biografiese besonderhede	152
6.4.2.1	Afdeling A	152
6.4.2.2	Tabel 1	152

6.4.2.3	Data-ontleding	154
6.4.2.4	Evaluering	156
6.4.3	Aanvaarding van die kind	158
6.4.3.1	Afdeling B	158
6.4.3.2	Tabel 2	158
6.4.3.3	Data-ontleding	160
6.4.3.4	Evaluering	163
6.4.4	Beskikbaarheid van die ouer	165
6.4.4.1	Afdeling C	165
6.4.4.2	Tabel 3	165
6.4.4.3	Data-ontleding	167
6.4.4.4	Evaluering	172
6.4.5	Skep van geborgenheidsruimte	174
6.4.5.1	Afdeling D	174
6.4.5.2	Tabel 4	175
6.4.5.3	Data-ontleding	176
6.4.5.4	Evaluering	181
6.4.6	Die ouers as kultuurdraers	183
6.4.6.1	Afdeling E	183
6.4.6.2	Tabel 5	184
6.4.6.3	Data-ontleding	185
6.4.6.4	Evaluering	188

6.4.7	Diskrepanisie en ooreenstemming tussen onderlinge response van ouers	189
6.4.7.1	Inleiding	189
6.4.7.2	Verbande tussen die onderlinge vrae	190
6.4.7.2.1	Verband tussen ouerbetrokkenheid en bewustheid van kinders se behoeftes	190
6.4.7.2.2	Verband tussen die tyd wat vaders en moeders aan hulle kinders bestee teenoor die kinders se behoeftes	191
6.4.7.2.3	Verband tussen ouers wat ten volle betrokke wil wees en ouerinspraak	192
6.4.7.2.4	Verband tussen die tyd wat vaders en moeders bestee aan huiswerk terwyl die kinders in ouersorg is	194
6.4.7.2.5	Verband tussen bywoning van volksfeeste en die rol van die ouers in die kinders se kulturele bedrywigheide	195
6.4.7.2.6	Verband tussen die ouers wat ten volle betrokke wil wees en oueraandbywoning	196
6.4.7.2.7	Verband tussen gesamentlike fondsinsamelings en die beroepe van die moeders	197
6.4.7.2.8	Verband tussen ouers wat ten volle betrokke wil wees en hulle betrokkenheid by sport as skoolaktiwiteit	198
6.4.7.2.9	Verband tussen ouers wat ten volle betrokke wil wees en hulle bywoning van kultuur- aktiwiteite by die skool	199
6.4.7.2.10	Verband tussen die rol wat huisgodsdien- speel en 'n Christelike lewensopvatting	200
6.4.7.2.11	Verband tussen bywoning van volksfeeste en die oordra van tradisies deur die ouers se voorlewing	201
6.4.7.3	Evaluering	202
6.5	SAMEVATTENDE EVALUERING	204

HOOFSTUK 7 : SAMEVATTING, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS	209
7.1 INLEIDING	209
7.2 SAMEVATTING EN GEVOLGTREKKINGS	209
7.2.1 Probleemstelling	209
7.2.2 Doel van die ondersoek	210
7.2.3 Die ouer as primêre opvoeder se betrokkenheid by opvoedende onderwys	211
7.2.4 Historiese momente weergegee by wyse van eksemplaarmodelle wat die aard en verloop van ouerbetrokkenheid in sekere tydperke illustreer	212
7.2.4.1 Die Grieke as eksemplaar	212
7.2.4.1.1 Inleiding	212
7.2.4.1.2 Onvoorwaardelike aanvaarding	212
7.2.4.1.3 Besikbaarheid van die ouers	213
7.2.4.1.4 Skep van geborgenheidsruimte	214
7.2.4.1.5 Die ouers as kultuurdraers	214
7.2.4.2 Die Romeine as eksemplaar	215
7.2.4.2.1 Inleiding	215
7.2.4.2.2 Onvoorwaardelike aanvaarding	215
7.2.4.2.3 Besikbaarheid van die ouers	216
7.2.4.2.4 Skep van geborgenheidsruimte	216
7.2.4.2.5 Ouers as kultuurdraers	217
7.2.4.3 Die vroeë Christene as eksemplaar	217

7.2.4.3.1	Inleiding	217
7.2.4.3.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	218
7.2.4.3.3	Beskikbaarheid van die ouers	218
7.2.4.3.4	Skep van geborgenheidsruimte	218
7.2.4.3.5	Ouers as kultuurdraers	219
7.2.4.4	Die Middeleeue as eksemplaar	220
7.2.4.4.1	Inleiding	220
7.2.4.4.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	220
7.2.4.4.3	Beskikbaarheid van die ouers	220
7.2.4.4.4	Skep van geborgenheidsruimte	221
7.2.4.4.5	Ouers as kultuurdraers	221
7.2.4.5	Die Hervormingstydperk as eksemplaar	222
7.2.4.5.1	Inleiding	222
7.2.4.5.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	222
7.2.4.5.3	Beskikbaarheid van die ouers	223
7.2.4.5.4	Skep van geborgenheidsruimte	223
7.2.4.5.5	Ouers as kultuurdraers	224
7.2.5	Eksemplaar van ouerbetrokkenheid uit die historiese verloop van die Amerikaanse opvoedende onderwys	224
7.2.5.1	Inleiding	224
7.2.5.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	225
7.2.5.3	Beskikbaarheid van die ouers	225
7.2.5.4	Skep van geborgenheidsruimte	227

7.2.5.5	Ouers as kultuurdraers	227
7.2.6	Ouerbetrokkenheid in die opvoedende onderwys by primêre skole van blanke kinders in Suid-Afrika (1652-1991)	228
7.2.6.1	Inleiding	228
7.2.6.2	Onvoorwaardelike aanvaarding	228
7.2.6.3	Beskikbaarheid van die ouers	229
7.2.6.4	Skep van geborgenheidsruimte	230
7.2.6.5	Ouers as kultuurdraers	232
7.2.7	Empiriese ondersoek	234
7.2.7.1	Inleiding	234
7.2.7.2	Bevindinge gegrond op die empiriese ondersoek	235
7.2.7.2.1	Biografiese besonderhede (vergelyk 6.4.2.4)	235
7.2.7.2.2	Onvoorwaardelike aanvaarding (vergelyk 6.4.3.4) ..	235
7.2.7.2.3	Beskikbaarheid van die ouers (vergelyk 6.4.4.4)	236
7.2.7.2.4	Skep van geborgenheidsruimte (vergelyk 6.4.5.4) ...	237
7.2.7.2.5	Ouers as kultuurdraers (vergelyk 6.4.6.4)	237
7.2.8	Vergelykende oorsig	238
7.2.8.1	Inleiding	238
7.2.8.2	Positiewe bydraes	238
7.2.8.2.1	Onvoorwaardelike aanvaarding	238
7.2.8.2.2	Beskikbaarheid van die ouers	239
7.2.8.2.3	Skep van geborgenheidsruimte	240
7.2.8.2.4	Ouers as kultuurdraers	241

7.2.8.3	Gebreke	241
7.2.9	Bevindinge	242
7.2.9.1	Onvoorwaardelike aanvaarding	242
7.2.9.2	Beskikbaarheid van die ouers	243
7.2.9.3	Skep van geborgenheidsruimte	243
7.2.9.4	Ouers as kultuurdraers	243
7.2.9.5	Grondvereistes vir geslaagde ouerbetrokkenheid op mikro-onderwysvlak	244
7.3	AANBEVELINGS	244
7.4	SLOTSOM	245
BRONNELYS	247
BYLAAG A	271
BYLAAG B	278